

รู้ตัวเอง

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๐

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ”

กราบเรียนถามหลวงพ่อกับคุณครู ความคิดทั้งหมดออกมาจากกิเลส ต่อเมื่อทำความเข้าใจได้ กิเลสจึงสงบตัวลงชั่วคราว พอที่เพลินมันก็มาใหม่ หมุนเวียนกันตลอด เดี่ยวคิดดี เดี่ยวคิดชั่ว เดี่ยวสงบใจ เดี่ยวเดือดร้อนใจ ในตัวเราคนเดียวนี้ราวกับมีหลายคน เดี่ยวเป็นคนดี เดี่ยวเป็นคนชั่ว ตามความคิดที่ออกมา ถ้าเรารู้สึกตัวได้ตลอดว่า กำลังคิดชั่วอยู่ก็จะดีทีเดียว เราจะได้ชำระขัดเกลา แต่เรื่องจริงคือเราไม่รู้ตัวว่าเราคิดถูกด้วยตรรกะ ด้วยเหตุผลที่เรามีมา

เมื่อจิตสงบเราแยกแยะได้ชัด ลักษณะใดคือความคิดดี ลักษณะใดคือความคิดไม่ดี เมื่อคิดไม่ดี มันคือความร้อนชัดเจนนั่นคือเรามีสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะใช่ไหม

แต่ในชีวิตจริง เราไม่ได้เป็นสมาธิตลอดเวลา และความคิดก็เกิดขึ้นจำนวนมหาศาล ตาซังเครื่องตัดสินก็ไม่เที่ยงตรง ตรวจสอบ ตรวจนับ ก็ทันบ้าง ไม่ทันบ้าง ในภาวะแบบนี้ เราจะรู้ได้อย่างไรว่า ความคิดไหนเป็นสัมมาทิฏฐิ มิฉฉาทิฏฐิ อันที่จริงจับทันก็ดีไม่เป็นทุกข์ อันที่ตรวจจับไม่ทันก็เจ็บปวดแสบร้อน พอทำความเข้าใจได้ที ความคิดดีหมด สะอาดเกินไปอีก จับผู้ร้ายไม่ได้อีก ที่แย่ที่สุดคือ อันที่เราไม่รู้ตัวเลย เราคิดผิด คิดตามไปเลย ทุกข์จนกว่ามันจะดับไป จึงค่อยมารู้สึกตัว

คำถาม : คือ “เวลาที่เราหลงคิดผิด เราจะพอเกาะอะไรได้บ้างว่า สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะคืออย่างไร”

หลวงพ่ : “ไฉนคำถามเนาะ อารัมภบทมายาวเลย แต่คำถามเขาถามว่า “ไฉนที่คิดผิด คิดถูกต้อง ทำอย่างไร”

ตอบ : คิดผิด คิดถูกต้องอย่างไร เวลาหลงผิดไปเราจะพอเกาะอะไรได้บ้าง กรณีอย่างนี้ **เวลา หลวงปู่มั่นท่านสอนไว้ อย่าทิ้งผู้รู้ อย่าทิ้งพุทธโธ** อย่าทิ้งผู้รู้ อย่าทิ้งพุทธโธ เพราะเวลาเรา เกาะอะไรได้บ้าง เพราะเราเกาะสิ่งใดไม่ได้ไง เวลาเราเกาะสิ่งใดไม่ได้เราก็ตกผิดไป เรา เกาะสิ่งใดไม่ได้ เราไม่มีอะไรเป็นที่ไว้วางใจ ถ้าไม่มีที่ไว้วางใจเราก็ตกเร็วอน ก็เลสมันก็จรมมา เรา เร็วอน ก็เลสมันจรมมา มันก็เข้ากันได้พอดีนะสิ เพราะเราเร็วอนไง เพราะเราเร็วอนเราไม่มีหลัก ยึด

แต่ถ้าคนมีหลักยึด เห็นไหม ดูสิ เวลาศีล ๕ ๘ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

เขาบอกปฏิบัติแล้วไม่ได้ ปฏิบัติได้ ไม่ได้ แต่เวลาศีล ๘ เห็นไหม ศีล ๘ ไม่ได้ไม่ฟังการละเล่น ฟ้อนรำ มันทำให้สติดีขึ้น ถ้าศีล ๘ ถ้าศีล ๑๐ เณรศีล ๑๐ เวลาศีล ๑๐ ขึ้นมา มันนับประสา เณร

ฉะนั้น เวลาปฏิบัติไปแล้ว ศีลพอหรือไม่พอ คำว่า “ศีลพอหรือไม่พอ สมาธิพอหรือไม่พอ” มันเป็นเรื่องที่ว่ามันเป็นจริตของคน

ถ้ามันเป็นจริตของคน ดูสิ เวลาในสมัยพุทธกาล เราจำชื่อไม่ได้ ในพระไตรปิฎก เขา ออกรบทัพจับศึกมา พอกลับมากษัตริย์ให้รางวัลเขา ให้ปกครองอยู่ ๗ วัน โอโฮ! เขาเมาหย่าเป เลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกคนนี้จะได้เป็นพระอรหันต์ เวลาพูดอย่างนั้นทุกคน มันแปลกใจ คนยังกินเหล้าเมาหย่าเป มันจะเป็นพระอรหันต์ได้อย่างไร แต่เวลากำลังเลี้ยงฉลองกันอยู่นั้น ภรรยาตายต่อหน้า ทั้งที่เมาๆ เนียนะ ภรรยาตายต่อหน้า มันช็อกเลยไป พอช็อก ขึ้นไปมันได้สติขึ้นมา ได้คิด เสียใจ ฟังเทศน์พระพุทธรเจ้าจนได้เป็นพระอรหันต์

นี่พูดถึงเวลาศีลนะ เวลาคนจะอ้าง อ้างอย่างนี้ได้ อ้าง เห็นไหม ดูสิ เขาเมาอย่างนั้น เขาสนุกเพลิดเพลินอยู่ เขายังสามารถเป็นพระอรหันต์ได้ ถ้ามันจะอ้างตรงนี้ ต่อไปศีลไม่มี

ความจำเป็นเลย ใช้น้ำมันเฉพาะคนเพราะองค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าเป็นผู้พยากรณ์ ว่า
คูลี คูแม่ทัพที่เขากำลังสนุกครึกครื้น เขาจะได้เป็นพระอรหันต์

ไอ้โฮ! ทุกคนฟังแล้วมันก็คงแปลกๆ เนาะ เพราะเขากำลังกินเหล้าเมายาอยู่ เขาเป็น
พระอรหันต์ได้อย่างไร แต่เพราะคนมันมีวาสนาด้วย แล้วมันเป็นปัจจุบันทันด่วนไง ภรรยาตาย
ต่อหน้า ตายเดี๋ยวนั้น คือปัจจุบันทันด่วนเหมือนกัน ทำให้ช็อกเลย พอช็อกขึ้นมาแล้วมันก็ได้คิด
ขึ้นมา อันนั้นเฉพาะเรื่อง แต่ถ้าเราจะอ้างอิงไง เราจะอ้างอิงให้ เวลาศีล ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล
๒๒๗ เวลาศีลไม่พอ คำว่า “ไม่พอ” ไม่พออย่างไร เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเขามีสถานะอย่างนั้น
เขาพิจารณาของเขา มันไม่ผ่านไง

กรณีอย่างนี้ เราเคยไปถามหลวงปู่เจี๊ยะ เวลาที่คนที่เขาภาวนามาก เขาบอก เขา
ภาวนาได้ตลอด เราก็บอกมาให้เขาพิจารณากาย เขาบอก เขาพิจารณากายมันระเบิดตูม
ระเบิดตูม ไอ้ระเบิด ระเบิดๆ ระเบิดอย่างไร เราก็ให้ไปหาหลวงปู่เจี๊ยะ พอหลวงปู่เจี๊ยะตอบ
ปัญหาเสร็จ แล้วเราก็ถามท่านว่ามันเป็นเพราะอะไร ท่านบอกศีลมันไม่พอ ให้มันบวชมันไม่
ยอมบวช ถ้าบวชก็ศีล ๒๒๗ ไง แต่เขาไม่ได้บวช เขาเป็นผู้ปฏิบัติก็ศีล ๑๐ เวลาศีลมันไม่พอ ศีล
มันไม่พอ ไอ้เราฟังแล้วมันก็ครึ่งๆ นะ ศีลมันไม่พอ ศีลมันไม่พอ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันมีศีลมีธรรม ถ้าศีลมันดีขึ้น มันพร้อมขึ้น รักษาขึ้น เราจะบอกว่า
เวลาบอกว่าเราไม่มีอะไรที่เกาะ ถ้ามันไม่มีที่เกาะ ถ้ามันมีข้อวัตรปฏิบัติ มันมีศีล ถ้ามีศีล ศีล
พอ สมาธิพอ ถ้าศีลสมาธิพอมันมีที่พึ่ง มันมีที่พึ่งมันก็ไม่เหลวไหล ถ้าเราไม่เหลวไหล ก็เลสมัน
จรมมา มันจรมมา มันก็มีกำลังมันก็แยกแยะได้ ว่าอย่างนั้นเถอะ เหมือนคนว่ายน้ำเป็น ถ้าคนว่ายน้ำ
น้ำเป็นมันลงไปใต้น้ำมันก็ว่ายน้ำได้ หลบหลีกได้ คนว่ายน้ำไม่เป็นลงน้ำไป เห็นไหม มัน
พยายามทะเลาะจะเอาตัวรอดให้ได้ คนว่ายน้ำไม่เป็นตกน้ำ

นี่ก็เหมือนกัน จิตของเรา เราเวลาปฏิบัติเริ่มต้นเป็นแบบนี้ แต่น้ำมันเป็นประสบการณ์
สิ่งที่ประสบการณ์ สิ่งที่ว่าเวลาเขาปฏิบัติไป มันก็รู้ว่าความรู้สึกนึกคิดเราเป็นอย่างไร แต่พอ

เวลาเรามีสติมีปัญญาเขาปฏิบัติเอง มันต้องรู้เอง รู้เองไง พอเขารู้เองขึ้นมา เห็นใหม่ ความคิดทั้งหมดมันมาจากกิเลส ถ้าคนไม่ปฏิบัติเลยมันจะเป็นกิเลสได้อย่างไร ก็เราคิดว่าเราเป็นคนดีทั้งหมด มันแยกไม่ได้ แยกถูกแยกผิดไม่ได้ไง ความคิดทั้งหมดมาจากกิเลส ถ้าความคิดมันไม่มาจากกิเลส เวลาเราคิดดี เราทำดี มันต้องได้ผลตอบแทนที่ดีสิ

นี่ความคิดมาจากกิเลส เห็นใหม่ มันมาจากเรา ถ้ามาจากเรามันก็ต้องทำความสงบของใจให้ได้ ถ้าทำความสงบใจได้ ถ้าคนทำเป็น ทำเป็น เขาเขียนมา “กิเลสมันก็สงบตัวลง ชั่วคราว พอผลที่มันก็มาใหม่ หมุนเวียนกันอยู่อย่างนี้ เดี่ยวคิดดี เดี่ยวคิดชั่ว เดี่ยวใจสงบ เดี่ยวใจเดือดร้อน ตัวเรา เราคนเดียววนะราวกับมีหลายคน เดี่ยวเป็นคนดี เดี่ยวเป็นคนชั่ว เดี่ยวมีความคิดที่มันคิดออกมา เดี่ยวมันคิดดี เดี่ยวมันคิดชั่ว คนคนเดียวราวกับมีหลายคน”

ฉะนั้น “ถ้ามีราวกับหลายคน” ครูบาอาจารย์ท่านเปรียบ ใจเหมือนลิง เวลาถึง ลิงมันหลุกหลิกตลอดเวลา มันอยู่นิ่งไม่ได้ หัวใจของเราก็คิดอย่างนั้น แต่ถ้าเรามีสติปัญญามันดูแลได้ เราคนเดียวเหมือนราวกับมีหลายคน เดี่ยวคิดดี เดี่ยวคิดร้าย เดี่ยวคิดต่างๆ นี่เวลาหลวงปู่มันท่านสอน เวลาครูบาอาจารย์ท่านสอน เห็นใหม่ เรายืนยันตลอด “อยู่กับผู้รู้ อยู่กับพุทธโธ”

ถ้าเรามีสตินะ เรามีสติ เรามีปัญญา มันจะเท่าทันความคิด แต่ถ้าสติเราอ่อน ความคิดมันจะรุนแรง ถ้ารุนแรงกำลังมันไม่พอ บอกว่าศีลไม่พอ กำลังสมาธิไม่พอๆ ไม่พอหมายความว่าเราไม่สามารถที่เราจะคอยยันกับความคิดเราได้ ถ้ามันไม่พอถ้าเราคิดอยู่เหมือนกับผู้ใหญ่เกเด็ก จิตเราถ้ามันเป็นเด็กน้อย มีความคิดที่รุนแรง มันมีกำลังมากกว่า มันเหมือนผู้ใหญ่ ผู้้อย่างไรก็สู้ไม่ได้หรอก สู้อย่างไรก็สู้ไม่ได้ ใช้ปัญญาไปมันสู้ไม่ได้อยู่แล้ว อย่างไรก็ตามสู้กันไม่ได้

ถ้าอย่างไรสู้กันไม่ได้ เห็นใหม่ ก็กลับมาพุทธโธสิ ถ้ากลับมาพุทธโธ เราไม่ได้สู้กับเขา เรากลับไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรากลับไปหาพุทธะ หายใจเข้านี่กพุทธ หายใจออกนี่กโธ เราหายใจเข้านี่กพุทธ หายใจออกนี่กโธ สิ่งใดจะเกิดขึ้นเราไม่รับรู้ เราปล่อยมันไป เราหายใจเข้านี่กพุทธ หายใจออกนี่กโธอยู่อย่างนี้ อยู่กับผู้รู้ อยู่กับพุทธโธไม่เสียหาย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราเหมือนกับว่ามีหลายคน เต็มความคิดดี เต็มความคิดชั่ว แล้วเราแยกแยะอย่างไรละ มันแยกแยะไม่ได้ นี่ความเป็นจริงของเขา เขาก็บอก เห็นไหม “ถ้าเรารู้สึกตัวได้ตลอดเวลา ถ้ามันคิดชั่วอยู่มันก็จะดี เราจะได้ขัดเกลากิเลส แต่เรื่องจริงเราก็ไม่รู้ตัว”

มันยังไม่รู้ตัวก็เพราะอวิชชา ไม่รู้ตัวก็เพราะกิเลสไง ไม่รู้ตัวเพราะมันเป็นไปจริงๆ แล้วเขาไม่รู้ตัว แต่ถ้ามันรู้ตัวต่อเมื่อมันทำผิดไปแล้ว ทำผิดไปแล้วมันไปเห็นของมัน ว่าสิ่งนี้ได้ทำผิดไปแล้ว ถ้ามันรู้ตัวไปแล้ว เขาบอกว่า “ถ้าจิตสงบมันจะแยกแยะได้ชัดเจน ถ้ามันแยกแยะได้”

แต่ความเห็นครั้งนี้ดี แต่ในชีวิตจริง เราไม่ได้ทำสมาธิตลอดเวลา แต่ในชีวิตจริงเราต้องทำหน้าที่การงานของเรา แต่เรามีสติไง ถ้าเราฝึกสติไว้แล้ว ฝึกสติไว้แล้ว เรามีสติอยู่แล้ว ความคิดขึ้นมาเรารู้เท่า เรารู้ทันของมัน ถ้าเรามีสตินะ ถ้าเราไม่มีสติ แต่ในชีวิตจริง เราไม่ได้ทำสมาธิตลอดเวลา ถ้าทำสมาธิเราก็มาพักเลย แต่ถ้าในชีวิตจริงถ้าเราฝึกหัดไปแล้วมันเท่าทัน ในชีวิตจริง มันเหมือนกับว่าถ้าเราทำสมาธิ เราก็จะเท่าทันความคิด ถ้าเราไม่ทำสมาธิเราจะไม่เท่าทันความคิด

เราทำสมาธิคือเราจะพักผ่อน เราทำสมาธิเพื่อความสงบสุข แต่ถ้าในชีวิตจริงของเรา เราฝึกหัดสมาธิไว้แล้ว สิ่งนี้สติกับความรูสึกมันทันมาตลอด ในชีวิตจริงเราก็มีสติรู้เท่าตลอด ถ้าเรารู้เท่าของเรา เราฝึกหัดของเรา มันต้องฝึกหัดไง ไม่ใช่ว่าพอในชีวิตจริงเราไม่ได้ทำสมาธิ จะทำอะไรเราก็ปล่อยมันไป ไม่ใช่ ไม่ใช่ ในชีวิตจริงของเรา ถ้าเรามีเวลาเราก็ทำสมาธิของเรา ถ้าเราต้องทำหน้าที่การงาน เราก็อยู่กับงาน เราก็มีสติของเรา ถ้าเรามีสติของเรา เราก็ทันของเรา

สิ่งที่เขาทำๆ มา เขาเขียนมา เขียนมาด้วยความเห็นของเขา ถ้าความเห็นของเขา มันรู้ขึ้นมาด้วยความชัดเจน ถ้ามันมีคบบัณฑิต คบบัณฑิตนะ คบคนดี คนดีเขาพยายามจะพ่ายกันเรื่องธรรมะ ยังฝึกหัดปฏิบัติอยู่ มันก็จะอยู่นะ แต่ถ้ามันทำถึงเต็มที่แล้ว ถ้ามันแบบว่ามันเต็มที่แล้วก็เลิกกันไป เลิกไปก็มีความทุกข์ทั้งนั้น

เขาบอก “แต่ในชีวิตจริง เราไม่ได้ทำสมาธิตลอดเวลา ในความคิดที่เกิดขึ้นมาจำนวนมหาศาล ตาซึ้งที่จะตัดสินมันก็ไม่เที่ยงตรงพอ ตาซึ้งที่จะตัดสินมันไม่เที่ยงตรงพอ”

มันอยู่ที่การฝึกหัด การฝึกหัดของเรา ถ้าตาซึ้งของเรามันเที่ยงตรงพอ เห็นไหม มันมีกำลังพอ ตาซึ้งของเราเที่ยงตรงพอ เวลาที่เรามีสติมีปัญญา มีสติมีปัญญาของเราแยกแยะได้ แต่ถ้าไม่มีสติปัญญาเขาเรียกซันติ ถ้าไม่มีสติปัญญา มีซันติ มีความอดทนใจ มีซันติ ตาซึ้งที่มันซึ้งไม่ได้ มันเที่ยงตรงไม่ได้ เรามีซันติยับยั้งไว้ก่อน อย่าเพิ่งตามไป อย่าเพิ่งตามไป

ซันติความอดทน ถ้ามีความอดทนอยู่ สิ่งใดที่มันเกิดขึ้น เกิดขึ้นเพราะความทนอยู่ไม่ได้ไป พอกทนไม่ได้เราก็พลีพลังไปเลย แต่ถ้าเราอดทนของเราเนะ เราอดทนอดกลั้นของเราไว้ เดี่ยวสติมันฟื้นมา พอสติมันฟื้นมา สิ่งที่ว่าตาซึ้งไม่เที่ยงตรงพอมันก็จะเที่ยงตรงได้

ตาซึ้งที่ไม่เที่ยงตรงพอ ตาซึ้งไม่เที่ยงตรงพอเพราะรสชาติใด รสชาติของกิเลสมันรุนแรงกว่า มันก็จะรั้งเราไป ถ้ารสชาติเราไม่รุนแรงกว่าเนะ มันรั้งเราไปไม่ได้ มันรั้งเราไปไม่ได้ ถ้ารั้งไปถ้าไม่ได้จริงๆ เราก็อดทนฝึกหัด ทุกอย่างมันอยู่ที่ฝึกหัด คนเราโทสจริต โมหะจริต จริตของคนมันไม่เหมือนกัน ถ้าจริตของคนมันไม่เหมือนกัน มันไหลไปตามนั้น อะไรที่มันถูกใจมันไปหมดเลย แต่ถ้าเราฝึกหัดของเรา เรายับยั้งของเราไว้ ยับยั้งของเราไว้

นี่พูดถึงว่า “ประสบการณ์ที่เขาทำมา”

สิ่งที่ทำมา ต้องรู้เอง ต้องรู้เอง มันชัดเจนมากถ้าต้องรู้เอง ถ้าเราไม่รู้เอง เราต้องหาคูบาอาจารย์ เราต้องมีคูบาอาจารย์ ปรีชาคูบาอาจารย์สิ่งนั้นมันเป็นอย่างไร สิ่งนี้เป็นอย่างไร แล้วเวลापรีชาคูบาอาจารย์มันก็เป็นจริตของคน บางคนต้องแก้แบบนี้ๆ บางคนแก้ไปที่ละอย่าง

แต่นี้เวลาเราแก้ของเรา เราจะฟังว่า เวลาแก้คนอื่นแล้วเราจะเอามาเป็นของเรา ถ้าเป็นของเรามันถึงว่าปัจจุบันธรรม ปัจจุบันธรรมเราทำสิ่งใดใช้ใหม่ แล้วถ้าสิ่งใดเราพลิกแพลงของเรา เราแก้ไขของเราอยู่อย่างนี้ ถ้าแก้ไขของเรา แก้ไขของเราเป็นปัจจุบันคืออุปาย พลิกแพลง

ไปๆ แต่ไม่ใช่ต้องทำอย่างนั้น ถ้าต้องทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนั้นเพราะว่ามันเหมือนกับสูตรสำเร็จ กิเลสมันแห่ตลกด กิเลสมันมีช่องของมันตลกด ใ้เราไปทำสูตรสำเร็จ เราไม่ทันมัน เราต้องทันกันเลย ในปัจจุบันสิ่งใดเกิดขึ้นจับสิ่งนั้นๆ แล้วถ้ากิเลสที่มันแรงกว่า เราก็พลิกแพลงของเรา

ฉะนั้น พอทำให้ใจสงบ ถ้าพอทำความเข้าใจได้ที่ ความคิดดีทั้งหมดสะอาดเกินไปอีก จับผู้ร้ายไม่ได้ ใ้ตรงนี้สำคัญมากนะ จับผู้ร้ายไม่ได้อีก ถึงแย่งที่สุดอันที่เราไม่รู้ตัวเลย เราจะคิดผิดตามไปเลย ทุกข์จนกว่ามันจะดับไป จึงค่อยรู้ตัว เห็นใหม่ คำว่า “ใสสะอาดเกินไป” ถ้าเราทำความเข้าใจของเรา เหมือนที่ที่เราทำสมาธิ ทำสมาธิก็ตรงนี้ ตรงที่เวลามันทำความเข้าใจใหม่ เราก็พักใจ การทำสมาธิคือการพักผ่อนจิต เหมือนกับคนทำงานมาทั้งวันๆ เวลาเรานอนหลับพักผ่อน คือ การฟื้นฟูร่างกายพักของมัน

นี่ก็เหมือนกัน ทำงานทั้งวัน ทำงานทั้งวัน มีแต่ความเดือดร้อนใจตลอดเวลา เห็นใหม่ พอมาทำสมาธิก็คือมาพักจิตนั่นแหละ ถ้ามาพักจิต ฉะนั้น พอมาพักจิตขึ้นมาแล้ว จะบอกว่าถ้าจิตมันสงบนะ ความคิดที่ดีทั้งหมดสะอาดเกินไปอีก จับผู้ร้ายไม่ได้ ถ้ามันไปพัก ไปพักเพื่อชาร์จไฟ ไปพักเพื่อความจิตอุดมสมบูรณ์ แล้วก็ออกมาทำงานใหม่ ออกมาทำงานแล้วก็พักอยู่อย่างนั้นจนกว่า จนกว่า เห็นใหม่

จนกว่าถ้าจิตมันสงบแล้ว มีกำลังของมัน มีสติแล้ว จิตเห็นอาการของจิต ที่ว่าจะจับกิเลสได้ๆ จิตเห็นอาการของจิต แต่จิตถ้ายังไม่เห็นอาการของจิต เราก็ฝึกหัด หลวงตาท่านสอนว่าฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญา สมาธิ สมาธิฆ่ากิเลสไม่ได้ สมาธิฆ่ากิเลสไม่ได้ แต่ถ้าไม่มีสมาธิ ปัญญาเกิดไม่ได้ ถ้าสมาธิแก้กิเลสไม่ได้ เข้าสมาธิ เห็นใหม่ แล้วมาพักของเรา แล้วถ้ามันยังจับกิเลสไม่ได้ ท่านบอกว่าให้ฝึกหัดใช้ปัญญา ให้ฝึกหัดใช้ปัญญา

การฝึกหัดใช้ปัญญา หลวงตาท่านใช้คำว่า “วิปัสสนาอ่อนๆ” วิปัสสนาอ่อนๆ คือเราฝึกหัดปัญญา ปัญญาอ่อนๆ ฝึกหัดให้ปัญญามันเข้มแข็งขึ้นมา ในเมื่อมันยังจับผู้ร้ายไม่ได้ มัน

ยังไม่เห็นผู้ร้าย มันจับผู้ร้ายไม่ได้นะ ก็ฝึกหัด เพราะเกิดมาเป็นเราใช้ใหม่ เราก็มีความทุกข์ ความสุขในใจเราใช้ใหม่ เราก็มีกิเลสอยู่ เรามีผู้ร้ายอยู่ แต่เรายังจับผู้ร้ายไม่ได้ คือจิตยังไม่เห็น อากาของจิตตามความเป็นจริง ถ้าเรายังจับผู้ร้ายไม่ได้ เห็นใหม่ เราจับผู้ร้ายไม่ได้เราก็ฝึกหัด ใช้ไง

ฝึกหัดใช้ก็นี่ไง ที่ว่า ฝึกหัดใช้ก็ตั้งแต่เริ่มต้นมาเลย ถ้าจิตมันไม่สงบ ความคิดทั้งหมด ออกมาจากกิเลส ถ้าจิตมันสงบแล้วถ้ากิเลสมันสงบลงชั่วคราว คิดอย่างนี้ กิเลสสงบลงชั่วคราว แล้วเวลาสงบลงชั่วคราวแล้ว เวลาเขาบอกว่า “เดี๋ยวคิดดี เดี่ยวคิดชั่ว รวากับมีหลายคนอยู่ใน ตัวเราคนเดียว” ฝึกหัดใช้ปัญญาฝึกหัด อารมณ์อย่างนี้เป็นอย่างนี้ อารมณ์อย่างนี้เป็นอย่างนี้ อารมณ์ที่เกิดขึ้นมา อารมณ์อย่างนี้เราเคยคิดใหม่ อารมณ์อย่างนี้เราเคยคิดใหม่ ฝึกหัดใช้ถ้ายังไม่เห็นกิเลส ฝึกหัดใช้ มันฝึกหัดใช้แล้ว เวลามันใช้ปัญญาแล้วมันจะสงบตัวเข้ามา มันสงบตัวดีขึ้น สงบตัวดีขึ้น ฝึกหัดอยู่อย่างนี้

สมาธิจะทำให้เกิดปัญญาเองมันเป็นไปไม่ได้ ถ้าสมาธิจะเกิดปัญญาได้เอง ฤาษีชีไพรสมัยก่อนสมัยพุทธกาลเป็นพระ-อรหันต์ไปหมดแล้ว แล้วเวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ศิล สมาธิ ปัญญา มันจะเป็นไปโดยอัตโนมัติ พระอรหันต์เต็มไปหมดเลย แต่เวลาปฏิบัติไป ปฏิบัติไป ผู้ที่ปฏิบัติเลิกพากันไปเต็มเลย ปฏิบัติไปแล้วล้มลุกคลุกคลาน เลิกไปเต็มเลยเป็นเพราะอะไร เพราะมันภาวนา ศิล สมาธิ ปัญญา มันฝึกหัดใช้ ปัญญาไม่ได้ เวลาจิตสงบแล้วยกขึ้นสูวิปัสสนาไม่เป็น ยกขึ้นสูวิปัสสนา ก็บอกว่า คำถามใจ ว่า “สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปไป”

สัมมาทิฏฐิคือความถูกต้องดีงาม สัมมาสังกัปปไปคืองานชอบธรรม ถ้ามันปฏิบัติธรรม แต่งานไม่ชอบธรรมไป เวลาทำงานทุกคนทำงาน ทำงานเสร็จแล้วจะไปส่งเจ้านาย เจ้านายไม่รับงานนี้ เราทำงานเสร็จแล้ว งานมันเสร็จหรือไม่ ถ้างานมันชอบธรรมมันต้องเป็นชอบธรรม นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราปฏิบัติ เราทำของเรา เราคิดว่ามันเป็นความถูกต้องไป มันถูกต้อง มันถูกต้อง

ใหม่ละ ถ้ามันไม่ถูกต้อง เขาบอกว่า “เวลาความคิดมันดีขึ้น ความคิดที่ดีทั้งหมดมันสะอาดเกินไป จับผู้ร้ายไม่ได้”

จับผู้ร้ายไม่ได้ก็ฝึกหัดๆ ไอ้การจับผู้ร้ายได้หรือจับไม่ได้ เห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริงหรือเห็นไม่ได้ ถ้าเห็นได้ เห็นได้หนเดียวนะ เห็นได้ครั้งแรกๆ พอจับได้แล้วมันจับได้ มันเข้าใจได้ แต่ที่ยังจับไม่ได้เลยคือยังไม่เห็นผู้ร้ายเลย ไม่เห็นผู้ร้ายเลยมันก็ฝึกหัดๆ ฝึกหัดใช้ปัญญาขึ้นไป เราฝึกหัดวิธีการที่จะจับผู้ร้าย แล้วฝึกหัดบ่อยครั้งเข้า ถ้ามันจับได้ จับได้ผลของมัน มันบอก จับผู้ร้ายได้ ใครทำความผิดมา พอเห็นตำรวจจับ มันจะมีปฏิกิริยา เพราะจิตได้สำนึกมันระแวง

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราจับผู้ร้ายได้ พอจับผู้ร้ายได้ เราจับสติปัญญา ๔ จับจิตเห็นอาการของจิต จับได้แล้ว พอจับได้มันจับได้ง่ายแล้ว จับได้ตลอดไป พอจับได้ตลอดไปเราก็ก็นึกหัดใช้แล้ว พอจิตสงบมา ถ้าพิจารณาไปแล้ว พอพิจารณาโดยปัญญาอบรมสมาธิ ฝึกหัดวิปัสสนาอ่อนๆ คือฝึกหัดในชีวิตประจำวัน ในชีวิตของเรา ถ้าในชีวิตประจำวัน ชีวิตประจำวัน เห็นใหม่ ทำสมาธิไม่ได้ แต่ชีวิตประจำวันเราใช้ปัญญาได้ พอเราใช้ปัญญาได้มันสงบเข้ามา มันปล่อยวางเข้ามาได้ ทำงานก็ทำงานไป แต่กิเลสมันไม่พุงขึ้นมา ถ้าอย่างนี้จิตมันเริ่มดีขึ้น

ฝึกหัดใช้ปัญญาอย่างนี้ ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญาบ่อยๆ ครั้งเข้า เวลาสงบแล้ว เวลาจิตมันดีขึ้น ที่ว่าจับผู้ร้ายไม่ได้ สังเกตให้ดี ถ้าสังเกตให้ดี ถ้ามันจับได้ จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นอาการของจิตนั่นคือมรรค ความคิดทั้งหมดเป็นทุกข์ทั้งหมด ความคิดทั้งหมดเป็นโลกีย์ปัญญาๆ เพราะโลกีย์ปัญญา เพราะเราเกิดบนโลก โลกีย์ปัญญา โลกีย์ปัญญาพิจารณาเข้ามา พอพิจารณาเข้ามามันปล่อยเข้ามาๆ มันก็เป็นสัมมาสมาธิ พอเป็นสัมมาสมาธิแล้วถ้ามันจิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นอาการของจิตคือมรรค มรรคคืออะไรละ มรรคมันก็เดินมรรคไป

มรรคก็คืออริยสัจ มรรคคือความจริง ถ้ามันจับได้รู้ตัวหมด รู้ตัวหมดเพราะอะไร มันรู้เอง ต้องรู้เอง ต้องรู้เอง ต้องทำเอง ถ้าเป็นจริงขึ้นมา ภาคปฏิบัติมันเป็นแบบนี้ โดยความเป็น

จริงของโลกๆ เห็นไหม คนเกิดมาต้องมีปัญญาทั้งนั้น คนเราเกิดมาต้องมีการศึกษา การศึกษา
มาเขาเรียกโลกียปัญญา ปัญญาเกิดจากกิเลสที่ว่านี่แหละ แต่ปัญญาเกิดจากกิเลส

**ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือทวนกระแสกลับ มีสติปัญญา
มันจะทวนกระแสกลับเข้ามานะ ถ้าทวนกระแสกลับเข้ามา ทวนกระแสกลับเข้ามา ใจ
เป็นคนที่พิจารณา ถ้าใจเป็นผู้พิจารณา ใจดวงใดมีมรรคๆ มันเป็นปัญญาของใจดวง
นั้น ถ้าใจดวงใดมีมรรคมันเป็นปัญญาของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นมันก็มีมรรคมีผลๆ มัน
ก็มีองค์ความรู้ มีองค์ความรู้มันก็เป็นความจริง มันก็เป็นปัจจัยตั้งเป็นสันติปฏิรูป**

มันเป็นการฆ่ากิเลสสุดๆ ร้อนๆ นะ มันเป็นการกำจัดกิเลสสุดๆ ร้อนๆ มันเป็นปัจจุบัน
เลย ไม่มีกาลไม่มีเวลา ไม่มีกาลไม่มีเวลาตั้ง ๒,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระ-
สัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้ามันเกิดกับเราเดี๋ยวนี้ ก็เป็นธรรมชาติของเราในปัจจุบันนี้ ธรรมะในปัจจุบันนี้
ถ้าเป็นธรรมะในปัจจุบันนี้ เห็นไหม ในปัจจุบันของจิตของเราใจ มันก็เป็นความจริงขึ้นมาในจิต
ของเรา ถ้าเป็นความจริงในจิตของเรา เห็นไหม

นี่พูดถึงว่า “ถ้าจิตมันดีเกินไป สะอาดเกินไป มันจับผู้ร้ายไม่ได้ ถึงแย่งที่สุดนะ ท่านบอก
ว่าบางที่มันตามไปจนทุกข์จนมันดับเลย จึงค่อยมารู้ตัว”

ไฉนนี้เป็นข้อเท็จจริงทั้งนั้น ถ้าคนที่ปฏิบัติแล้ว เวลาเด็กน้อย เวลาเขาต้องการมี
การศึกษา เขาต้องมีครูบาอาจารย์ของเขา ถ้ามีครูบาอาจารย์ของเขา เขาศึกษาแล้วเขาถึงมี
ความรู้ของเขา ศึกษาจากครูบาอาจารย์นี่ ก็เหมือนกัน เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราศึกษามา ศึกษามาเป็นความรู้ของเรา ความรู้อย่างนั้นมันเป็นความรู้
ในการศึกษา ในการปฏิบัติมันต้องรู้จริงขึ้นมาอย่างนี้ ต้องรู้เอง ต้องรู้เอง ต้องรู้จักภาคปฏิบัติ
ต้องรู้จักเรา ถ้ารู้จักเราแล้ว อารัมภบทมา เรื่องนี้เป็นเรื่องของประสบการณ์ทั้งหมด แล้วต่อไป
ละ

ต่อไปคำถามนะ คำถามของเขา เขาถามว่า “ในเวลาที่เราหลงคิดผิด เราจะพอเกาะ
อะไรได้บ้าง ว่า เป็นสัมมาปฏิรูป สัมมาสังกัปปไป มันคืออะไร”

เวลาที่เราหลงผิด เราหลงผิดเพราะโดยเริ่มต้นเพราะเรามีอวิชชา อวิชชาคือความไม่รู้ คือความหลงผิดนี้แหละ คืออวิชชา เรามีอวิชชา ถ้ามีอวิชชานะ **อวิชชาปัจจุยา สงขารา สงขาราปัจจุยา วิญญาณ** มันก็เป็นปัจจุยาการ มันลึกๆ นะ ปัจจุยาการมันเป็นปัจจุสมุบาท เป็นในหัวใจ แต่ในชีวิตประจำวันของเรามีรูป ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ในชีวิตประจำวัน คนเรา ในชีวิตประจำวันเราต้องสื่อสารกัน เราต้องคุยกัน เราทำหน้าที่การงานของเรา เห็นไหม มันผ่านมาโดยผลกระทบ

คนเกิดมามีกายกับใจๆ ทำงานก็ทำงานจากร่างกายนี้แหละ ถ้าไม่มีหัวใจขึ้นมาคนก็ คนตาย คนจะทำงานได้ต้องคนที่มีชีวิต คนมีการศึกษาๆ ก็ดูที่สมอง สมองถ้าพูดแล้วมันก็เข้าสู่ จิต **อวิชชาปัจจุยา สงขารา สงขาราปัจจุยา วิญญาณ** อันนี้มันเป็นวิถีแห่งจิต วิถีเลย คือวิถี ของจิตมันคิดของมันอย่างนั้น แต่ชีวิตประจำวันคือชีวิตของโลก ชีวิตของโลก เพราะมันมีหัวใจ ของมัน มันมีหน้าที่การงานของมัน มันก็เลยเป็นชั้นๆ ๕ เป็นวิญญาณในอายตนะ ถ้าเป็น วิญญาณในอายตนะ เห็นไหม ในชีวิตประจำวัน

ถ้าเรามีชีวิตประจำวัน ถ้าคำถามว่า “เวลาเราหลงคิดผิด เราจะมีอะไรเกาะ”

คำว่า “จะหลงคิดผิด” มันคิดผิดอยู่แล้ว เพราะอวิชชามันคิดของมันอยู่อย่างนั้น เราจะมีอะไรเกาะก็พุทธโธนี่ไง มันจะมีอะไรเกาะ มีอะไรบ้างเกาะไว้ เกาะไว้ ถ้ามีพุทธโธแล้ว ถ้ามีสติ แล้ว สัมมาทิฐิมันจะมา สัมมาทิฐิจะตามมาต่อเมื่อเรามีสติปัญญาแยกแยะได้ว่าอะไรถูก อะไรผิด ถ้าสติยังไม่กลับมาก่อน ปัญญายังไม่เกิด ถ้าสติกลับมาแล้ว เพราะเราฝึกของเราอยู่ แล้ว มันมีสมาธิอยู่แล้วปัญญามันจะเกิด ถ้าปัญญามันจะเกิด สัมมาทิฐิเกิดจากเรา พอเกิด จากเรา เราจะวินิจฉัย เราจะทำอะไรทำด้วยสัมมาทิฐิ

“แล้วสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ มันคืออะไร”

สัมมาสังกัปปะคือทำงาน งานทางโลก งานทางโลกงานจากร่างกาย ชาวไร่ชาวนาเขา ใช้ร่างกายของเขาทำงาน ใ้คนที่ทำงานโดยการบริหาร เขาทำงานด้วยสมอง ทำงานโดยคิด

งาน การคิดงานสัมมาสังกัปปะ ถ้ามันเป็นสัมมาทิฏฐิงานชอบ ชอบคือความมันเป็นสุจริตงานชอบ

แต่ถ้าเป็นการภาวนามันเป็นอีกเรื่องหนึ่งเลย งานชอบ อย่างนี้เป็นงานชอบ มันชอบจากภายในนะ งานชอบ หมายความว่า ถ้าทำสมาธิต้องสมาธิชอบ ถ้าใช้ปัญญาต้องปัญญาชอบ ถ้าใช้สมาธิเราต้องการความสงบของใจ เห็นไหม เราต้องการความสงบของใจเราก็กำหนดพุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันถูกต้องดีงามงานชอบ เพราะเราต้องการพักใจ เราต้องการทำความสงบ งานชอบ

แต่ถ้าเราจะวิปัสสนามันต้องใช้ปัญญา ถ้าใช้ปัญญา ปัญญาถ้าคิดผิดมันก็เป็นมิจฉา ถ้ามันคิดถูกมันก็เป็นสัมมา สัมมา ชอบธรรม ชอบธรรมโดยความชอบธรรม ความชอบธรรมคือสัมมาสังกัปปะ ถ้าสัมมาสังกัปปะขึ้นมาแล้ว แล้วสัมมาสมาธิละ สัมมาสติละ เพราะคำว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” ทางสายกลาง ทางสายกลางคือมรรค ๘ มรรค ๘ มันต้องสมควร ๘ เลยนะ

ถ้า ๘ เราจะบอกว่า เขาถามมาว่า “สัมมาทิฏฐิกับสัมมา-สังกัปปะ” เพราะมันสัมมาทิฏฐิกับสัมมาสังกัปปะคือความเห็นถูกต้องดีงามอันต้นเลย เขาถึงบอกว่าปัญญาชอบ ถ้าปัญญาชอบ มรรคเขาถึงว่าใช้ปัญญา ใช้ปัญญาไง ถ้ามรรคใช้ปัญญา คำว่า “มรรคใช้ปัญญา” มันเป็นวิชาการ วิชาการเราจะวิเคราะห์อะไรก็ได้ วิชาระไรก็ได้เรื่องทางวิชาการ แล้วเราจะเอาอะไรเป็นจุดเด่นก็ได้

แต่เวลาถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ถ้าครูบาอาจารย์ของเราเนะ เวลามันจุดเด่น มันจุดเด่นที่เด่นๆ มันก็มีปัญญาวิมุตติ เจโต-วิมุตติ ถ้าเจโตวิมุตติมันก็สมาธิเด่น มันหนักไปทางสมาธิ ถ้าเป็นทางปัญญา ปัญญาเด่น แต่ปัญญาเด่นหรือสมาธิเด่น เเด่นอย่างไรก็แล้วแต่ มันต้องมีมรรค ๘ เเด่นขนาดไหนก็แล้วแต่ เวลาพิจารณาไปแล้วมันต้องสมบูรณ์ของมันด้วยมรรค ๘ ถ้าไม่มีมรรค ๘ มันสมบูรณ์ไม่ได้ เหมือนทำอาหาร ทำอาหารส่วนผสมมันต้องครบ ถ้าไม่ครบขึ้นมาขาดสิ่งใดไปจืดชืด ขาดสิ่งใดไป ถ้ามันขาดสิ่งใดไป ถ้าทำไม่สำเร็จ ไม่เป็นอาหารด้วย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามรรค ๘ มรรค ๘ เพียงแต่ว่าเน้นหนักที่สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปไป เพราะเป็นคำถาม พอคำถาม คนประพฤติปฏิบัติไปแล้วมีอุปสรรค พอมีอุปสรรคแล้วก็พยายาม จะหาช่องทางของตน ถ้าหาช่องทางของตนก็คิดว่าสัมมาทิฐิกับสัมมาสังกัปปะเป็นเรื่องที่จุดเด่น เราจะต้องทำให้มันชัดเจน พอชัดเจนขึ้นมาแล้ว ชัดเจนเราทำไปแล้ว วิธีการทำนั้นแหละ มันมีสติ ต้องเป็นสัมมาสติ วิธีการทำนั้นแหละมันจะมีสัมมาสมาธิ เพราะมีสัมมาสมาธิ

สัมมาทิฐิคือปัญญา ปัญญาชอบ แล้วถ้ามันบิดเบี้ยวชนิดหน่อยมันก็เป็นมิจฉาแล้ว มันไม่ลงสู่ความสมดุลคือมัชฌิมา-ปฏิปทา สัมมาสังกัปปะมันมีหยาบ มีละเอียด งานข้างนอก งานข้างใน แล้วงานในการทำความสงบของใจ งานในการวิปัสสนา แล้ววิปัสสนาไปแล้วมันจะขึ้นไปนะ ขึ้นไปมันมีโสดาปัตติมรรค สกิทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค มันชอบ ธรรม ชอบธรรมเป็นขั้นๆ ขึ้นไป

แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วมีปัญหาขึ้นมา มันเข้าใจว่าให้คะแนนสูงเกินไปไง เข้าใจว่าเป็นอย่างนั้น เข้าใจว่าเป็นอย่างนี้ พอเข้าใจว่า เรานี้กว่าเป็นอย่างนั้น แต่ผลมันเป็นอย่างนี้ เรานี้ก็ไ้ เรานี้กว่าเราให้คะแนนในการกระทำของเราสูงขึ้น แต่เวลาความเป็นจริงแล้วมันไม่สูงขึ้น มันไม่ถึงระดับนั้น มันเป็นโดยข้อเท็จจริงของมัน แล้วถ้าเป็นข้อเท็จจริงของมัน ถ้าโดยข้อเท็จจริงมันต้องให้ผลตามความเป็นจริงนั้น

ฉะนั้น เวลาปฏิบัติไปส่วนใหญ่แล้ว ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติส่วนใหญ่จะให้คะแนนตัวเองมากกว่าความเป็นจริงๆ บางทีให้คะแนนผิดเลย ให้คะแนนผิดก็ให้ว่าเราเป็นอย่างนั้น แต่ความจริงไม่ใช่เลย ไม่เป็นอย่างนั้นเลย มันก็เลยเสื่อมไปหมด เสื่อมไปหมดไง คำว่า “เสื่อมไปหมด” ฉะนั้น กรณีอย่างนี้ มันเป็นกรณีผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ จะมีประสบการณ์อย่างนี้ตลอดไป คือเจออุปสรรคอย่างนี้ตลอดไป ถ้าเจออุปสรรคเพราะกิเลสของเรา

ข้อเท็จจริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคืออริยสัจ ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม อริยสัจเป็นความจริงเท่านั้น ฉะนั้น ใครจะประพฤติปฏิบัติวิธีการใดปฏิบัติอย่างไร เวลาถ้ามันจะเป็นจริง มันต้องสมบูรณ์โดยมรรค ๘ มรรคอริยสัจจั้ง มัน

เป็นความจริง ๆ ความจริงไปโดยมรรค โดยผล ถ้าโดยมรรคโดยผลมันจะเข้าใจเรื่องนี้หมด ถ้าเข้าใจเรื่องนี้หมดแล้ว เพียงแต่ว่าลักษณะเด่น ลักษณะเด่น จริตนิสัย ลักษณะเด่นของใคร จะพิจารณาสิ่งใดเป็นลักษณะเด่น แต่ความจริงแล้วคือความจริง เพราะถ้ามันเป็นความจริงมันสมดุลงของมัน มันจะประสบความสำเร็จ มันจะเป็นความจริง

ถ้ามันไม่เป็นความจริงนะ ละล้าละล้ง ละล้าละล้ง แล้วพอมันละล้าละล้ง มันเป็นไปโดยในข้อปฏิบัติของเรา ในอำนาจวาสนาของเรา แต่มันไม่เป็นความจริงไง มันปล่อย มันรู้ มันเห็นเหมือนกัน มันปล่อยเหมือนกัน ปล่อยด้วยความเข้าใจของเรา ปล่อยด้วยความเข้าใจของเรา แต่มันปล่อยแล้วมันไม่มีผล ไม่มีผลในเรื่องการฆ่ากิเลส

ขนาดเขาบอกเลย เห็นไหม “จิตที่มันดีเกินไป สะอาดเกินไป ยังจับผู้ร้ายไม่ได้” ใช้นี้มันไม่เห็นผู้ร้าย มันไม่เข้าใจผู้ร้าย มันทำของมันไป มันก็ปล่อยวางของมันไป แล้วถ้ามันมีครูบาอาจารย์ของมัน ครูบาอาจารย์ที่ไม่มีวิมุติภาวะ เวลาบอกว่าปล่อย ปล่อยหมายความว่าถ้าเอาไปเทียบเคียงกับทฤษฎีมันใช่ แล้วทฤษฎีพูดไว้อย่างนั้น แต่ทฤษฎีมันไม่มีชีวิตใช่ไหม แต่ครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านมีชีวิต ท่านมีความผิดพลาดมา ท่านทำตามนั้นนะ

ดูสิ หลวงปู่มั่นเวลาท่านพิจารณาของท่าน พิจารณากายของท่านออกมาแล้วปกติไม่เห็นมีอะไรเลย เอ๊ะ! มันไม่ใช่ มันไม่ใช่ หลวงปู่มั่นท่านตรวจสอบนะ ถ้าของเราเอาตามทฤษฎีเราก็ได้ทำครบหมดแล้ว เราทำความสงบของใจ ใจสงบแล้วพิจารณากาย พิจารณากายแล้วมันก็ปล่อยแล้ว มันครบองค์ประกอบ ครบทั้งหมดเลยตามทฤษฎี

แต่หลวงปู่มั่นท่านบอกว่า “มันก็ปกติ กิเลสมันก็ไม่เบาบางลง เอ๊ะ! ถ้ามันทำจะไม่ใช่” ถ้าจะไม่ใช่ท่านก็ไปหาเหตุผลของท่าน ถึงสุดท้ายแล้วท่านไปลาพระโพธิสัตว์ของท่าน แล้วท่านทำความสงบของใจของท่านใหม่ พอใจสงบแล้วท่านยกขึ้นสู่วิปัสสนา ไปพิจารณากาย ที่นี้มันถอดมันถอนแล้ว พอมันถอดถอนท่านบอก “เออ! มันต้องเป็นอย่างนี้สิ” มันต้องเป็นอย่างนี้ทางที่จะใช่ ทางที่จะใช่ นะ แต่ท่านยังไม่ได้ประสบความสำเร็จอะไรเลย

แต่ เห็นใหม่ แม้แต่ว่าทางที่ไม่ใช่มันไม่มีคุณค่า คือมันไม่เบาบาง กิเลสไม่เบาบางลง แต่พอมาพิจารณา พอมันมาถูกทาง เห็นใหม่ กิเลสมันเบาบางลง ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้ฆ่ากิเลสเลยนะ ยังไม่ได้เป็นอะไรเลย แต่มันรู้ได้เลย พอพิจารณาไป “เออ! มันต้องอย่างนี้สิ” มันต้องอย่างนี้ สิทหายความว่า จิตใจมันก็ปลอดโปร่งขึ้น ความหงุดหงิดในใจมันก็เบาบางลง สิ่งของมันจะไปยึด มันถือมันสิ่งใด มันก็ปล่อยวางได้ มันมาถูกทางแล้ว มาถูกทาง ท่านก็เร่งของท่านใหญ่เลย

ที่นี้ท่านก็พิจารณาของท่าน สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน เห็นใหม่ ส่งเสริมกัน มาเพิ่มพูนกำลังใจ มาเพิ่มพูนสมาธิให้มันคงขึ้น แล้วก็ไปฝึกหัดวิปัสสนา เวลาวิปัสสนาไปแล้ว ใช้กำลังไปแล้วมันเสื่อมลงอย่างไร ฝึกหัดของท่าน ท่านพิจารณาของท่าน ท่านทำของท่าน จนท่านผ่านไปเป็นขั้นๆ ขึ้นไป ท่านทำของท่านได้

เวลาถ้ามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ในภาคปฏิบัติ ในทางทฤษฎีเราทำสมบุรณ์แล้ว คำว่า “สมบุรณ์แล้ว” เหมือนนักเรียนเลย สอบแล้วต้องผ่าน แต่ครูไม่ให้ผ่าน มันก็ตอบก็ถูกต้องหมดละ แต่มันตอบแล้วมันถูกหรือเปล่านั้น ในการศึกษา เห็นใหม่ ตอบไปแล้วยังยกขึ้น เพราะตอบขึ้นไปแล้วให้คะแนนได้ เพราะแหม! มันมีเขาวนับัญญัติ คำตอบใช้ได้เลย นี่คือคำตอบ

แต่ในภาคปฏิบัติมันมีกิเลส กิเลสเป็นเจ้าวัฏจักร แล้วเวลาคนเรามีความทุกข์ความยาก พอศึกษารธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โอโฮ! ซาบซึ้งมาก เบาบาง กิเลสมันสงบตัวลง ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันสามารถจะครอบงำ ครอบกิเลสให้อยู่เฉยได้ ในทางทฤษฎี โลกที่เป็นกันอยู่ในปัจจุบันนี้คนจะมีความทุกข์มาก เวลาศึกษารธรรมะแล้ว เออ! ชีวิตดีขึ้น ชีวิตดีขึ้น เมื่อก่อนมันทุกข์มันยาก ชีวิตดีขึ้น

คนศึกษารธรรมะแล้วเป็นอย่างนี้ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอำนาจขนาดนั้น มีอำนาจครอบงำกิเลสได้ แต่เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจะฆ่ากิเลส โอโฮ! มันอีกเรื่องหนึ่งเลยนะ อีกเรื่องหนึ่งเพราะอะไร ที่นี้เจ้าวัฏจักร เจ้าวัฏจักร **อวิชชาปัจจุยา สงขาราสงขาราสัจจุยา วิญญาน** ครอบครวัของมาร ครอบครวัของมารมันครอบคลุมหัวใจดวงนี้มา

ตลอด แล้วมันครอบคลุมอยู่ตลอดเวลา แล้วเราปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรม มันต้องเป็นธรรมของเราด้วย เพราะอะไร เพราะกิเลสมันกิเลสของเราใช่ไหม จิตใจนี้เป็นของเรา ความทุกข์ความยากก็เป็นของเรา

เวลาเราสร้างสมบุญญาธิการขึ้นมา เราปฏิบัติเป็นมรรคเป็นผลของเรา เป็นศีลเป็นสมาธิของเรา แล้วเรายกขึ้นสู่วิปัสสนาได้ไหม เราสร้างมรรคสร้างผลของเราให้มีกำลังขึ้นมาได้ไหม เราสร้างมรรคของเราให้เป็นความจริงได้ไหม ถ้าเป็นความจริงขึ้นมามันจะสํารอกกิเลสแล้ว มันจับกิเลสได้ เห็นกิเลส จับกิเลสได้ มันจับได้ พิจารณาของมัน มันสํารอก มันจะคายของมันไปเรื่อยๆ พอคายไปเรื่อยๆ เวลามันขาด เวลากิเลสมันขาด ขาดจากหัวใจดวงนี้ มันเป็นผลของใครล่ะ

นี่พูดถึงผลของการปฏิบัติใจ

ฉะนั้น ถ้ามีครูบาอาจารย์ท่านจะเทียบตรงนี้ เทียบว่า เวลาเราพูดธรรมะกัน เราก็ต้องพูดสื่อสารผ่านทางธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติธรรมวินัยนี้ไว้ แล้วเราก็พูดผ่านธรรมและวินัยนี้ไว้ ในเวลาพูดนะ แต่ในภาคปฏิบัติ ในภาคปฏิบัติมันต้องเป็นมรรคเป็นผลในใจ มันต้องรู้ขึ้นมาจากสัจจะความจริงในภาคปฏิบัติ

ในภาคการศึกษานี้ใช่ ในภาคการศึกษา ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาธุ ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา เราศึกษาจากศาสดา เราศึกษาเรื่องจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเวลาปฏิบัติไป ในทางทฤษฎี ในทางการศึกษา เขาก็ว่าอย่างนี้ ต้องอย่างนี้ ต้องอย่างนี้ ต้องอย่างนี้ พุทธพจน์ๆ ต้องอยู่ในกรอบอย่างนี้ แต่กิเลสมันละเอียดกว่านั้น กิเลสมันละเอียดกว่านั้น กิเลสมันปลิ้นปล้อน

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ปลิ้นปล้อน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสุดยอด ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา องค์สมเด็จพระ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมไปแล้วด้วยสัจจะด้วยความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยอัสวักขยญาณ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองวิชชาออกมา อันนั้นเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้ววางธรรมวินัยเป็นทฤษฎี

เวลาเราไปศึกษาๆ ศึกษาด้วยความทุกข์ความยากขึ้นมา มันยังครอบงำให้กิเลสเราสงบตัวลงได้ กิเลสของเราไม่เผาผลาญตัวเราเอง ศีลธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เวลาปฏิบัติเราจะปฏิบัติแบบสูตรสำเร็จ แบบธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กิเลสมันหัวเราะเยาะ กิเลสมันยิ้มๆ เลย เพราะอะไร มันเป็นทฤษฎี เป็นสูตรใช้ใหม่ แต่กิเลสมันมีชีวิตอยู่ มันหลบมันหลีกอยู่ใช้ใหม่

เวลาเราจะมาเอาจริงเอาจังขึ้นมา ในภาคปฏิบัติขึ้นมา ครูบาอาจารย์ของเราต้องทำจริงอย่างไร ถ้ามันมีความจริงขึ้นมา มันสัจจะความจริงอย่างนี้มันจะเท่าทัน ถ้ามันเท่าทันขึ้นมามันก็จะเห็นผู้ร้าย ถ้ามันจับผู้ร้ายได้ ถ้าจับผู้ร้ายได้มันเป็นประสบการณ์ ต้องรู้เอง ต้องรู้เอง ต้องรู้จากภาคปฏิบัติ ต้องรู้จักการกระทำของเรา เป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันตสิกขุโก ต้องรู้เอง ถ้ารู้เองขึ้นมาแล้วมันก็เป็นที่ยืนยันแบบคำถามที่ถามมานี้

ประสบการณ์นะ ประสบการณ์เพราะมันแทงใจไป มันแทงใจนะ “ราวกับมีหลายๆ คนในคนเดียว มันมีความคิดเราเออะแอะไปหมดเลย มันมีความทุกข์ความยากเออะแอะไปหมดเลย เวลาความสุขหาไม่เจอ ได้คิดหนึ่ง แต่ความทุกข์ความยากเออะแอะไปหมด” นี่ไง เวลาจะเผชิญหน้ากับมัน มันพ้นพิชใส่ พอมันพ้นพิชมา อู้ฮู! ล้มลุกคลุกคลานเลย “แต่ถ้าเอาจริงเอาจังขึ้นมา อยู่กับผู้รู้ อยู่กับพุทธ แล้วขนาดใช้ปัญญาอย่างนี้ยังสู้มันไม่ได้เลย แล้วหลวงพ่อก็ไปให้อยู่กับผู้รู้ ไม่ได้คิดอะไรเลย มันจะสู้มันได้อย่างไรล่ะ”

ก็ไม่ได้ให้ไปสู้ ให้ไปอยู่กับพระพุทธเจ้า ให้ไปเกาะพระพุทธเจ้าไว้ ยึดพระพุทธเจ้าไว้เป็นที่พึ่งอาศัย พุทธโธๆ แล้วพระพุทธเจ้าจะคุ้มครองเรา พอคุ้มครองจนเป็นพุทธโธเองนะ ความคิด คิดไม่ได้แล้ว ใ้ที่ว่ามึนหลายคน คนเดียวเหมือนกับมีหลายคน มันจะมาได้ มันจะ

คิดมาไม่ได้ แล้วเราจะอยู่ของเราได้ อยู่กับผู้รู้ อยู่กับพุทโธ แล้วถ้ามันจะเป็นสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ เราปฏิบัติไปมันจะเป็นจริง

ถ้าบอกอย่างนี้เป็นสัมมาทิฏฐิ อย่างนี้เป็นสัมมาสังกัปปะ มันก็เป็นทฤษฎี แล้วเราจะไปยึดตรงนั้น ใ้กิเลสมันยี้มๆ เลย กิเลสหัวเราะเยาะ มันจะทิ่มจะตำอีก ฉะนั้น อยู่กับผู้รู้ อยู่กับพุทโธ แล้วให้เป็นความจริงขึ้นมา ให้เป็นภาคปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเป็นภาคปฏิบัติของเรา มันจะเป็นความจริงของเรา

นี่คือคำถาม คำถามว่า “คือในเวลาที่เราหลงคิดผิด เราพอจะเกาะอะไรได้บ้างว่าเป็นสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะคืออะไร”

เราจะเกาะผู้รู้ เกาะพุทโธ ให้ใจของเรามีที่พึ่งที่อาศัย มีที่พึ่งอาศัยจนมันรู้ชัดขึ้นมา แล้วมีกำลังแล้วเราจะเข้าไปหา เราจะพยายามไปหาผู้ร้ายให้ได้ ถ้าจับผู้ร้ายได้ นะ มันเป็นทรัพย์ มันเป็นอริยทรัพย์ มันเป็นทรัพย์สมบัติจากภายใน

ถ้าเรายังจับผู้ร้ายไม่ได้ คือเรายังจับความคิดผิดของเราไม่ได้ เราก็ว่าเราเป็นคนดีทั้งนั้น เราเป็นคนดี เราเป็นคนดีประเสริฐ เราเป็นคนดีสุดยอด แต่พอเราไปจับผู้ร้ายได้ ทำไมเราเลวได้ขนาดนี้ ทำไมเราเลวได้ขนาดนี้ เราจับผู้ร้ายได้ แล้วเราจะแก้ไขเรา แล้วฆ่าผู้ร้ายนั้นให้เหลือแต่ธรรมชาติ ให้เหลือแต่สัจจะความจริงของเรา อยู่ในใจของเรา เอวัง